

N:o 56.

Ank. till Riksd. kansli den 21 april 1890, kl. 4 e. m.

Utlåtande, med anledning af väckta motioner om ändring i villkoren för lån ur odlingslånefonden.

(R. A.)

Om ändring i villkoren för lån ur odlingslånefonden hafva inom Andra Kammaren väckts och från samma kammare till statsutskottet remitterats två motioner, nemligen n:o 71 af herr *C. G. Bergendahl* och n:o 183 af herr *M. Andersson* i Löfhult.

I en vid sistlidna års riksdag väckt, men af Riksdagen ej bifal- len motion hade herr Bergendahl erinrat, att staten, sedan till följd af 1885 års Riksdags beslut den ändring vidtagits uti kongl. kungörelsen af den 21 september 1883 rörande lån ur den s. k. mossodlingsfonden, att annuiteten för dessa lån minskats från tio till åtta procent och räntan nedsatts från fem till fyra och en half procent, genom fördelakti- gare låneoperationer till billigare lånevillkor lyckats anskaffa de medel, som utanordnades till nämnda fond.

Af den berättelse, som 1888 års statsrevisorer aflemnat om gransk- ning af riksgäldskontorets tillstånd och förvaltning, framginge, att under loppet af år 1888 försåls 3 $\frac{6}{10}$ procent obligationer till pari kurs och upplagts ett 3 procent lån, å hvilket den effektiva räntan antoges komma att vida understiga 4 procent.

Under sådant förhållande, och då meningen ej kunde vara, att staten skulle göra någon vinst på de medel, hon förskjöte, vare sig till jordbrukets eller öfriga näringars understödjande, hade motionären ansett tidpunkten vara inne att ifrågasätta en ytterligare sänkning i räntan å lånen ur den s. k. mossodlingslånefonden, och hade motionären föreställt sig, att en sådan nedsättning borde kunna utan den ringaste förlust för staten ske till fyra procent.

Motionären hade därför hemställt, att Riksdagen måtte för sin del besluta, att annuiteten för lån ur fonden till understödjande af odling af sankar marker måtte bestämmas att härefter utgöra åtta procent, deraf som ränta skulle räknas fyra procent å oguldna kapitalbeloppet.

Under återopande af hvad sålunda anförts samt med hänvisning dertill att, sedan berörda motion väcktes, räntefoten ytterligare nedgått, i det att statens 3,6 procent obligationer, genom hvilkas försäljning till en del åstadkommes medel åt ofvannämnda fond, försålts till öfver pari kurs, samt att sistlidna års Riksdag beviljat ett större sjösänkingsbolag samma räntenedsättning, som motionären ifrågasatt, har herr Bergendahl i sin omförmälda, vid innevarande riksdag väckta motion förnyat nyssberörda hemställan.

Herr M. Andersson åter anför i sin motion hufvudsakligen följande:

Genom de många omkostnader, hvilka sökandena af lån ur den s. k. odlingslånefonden, enligt reglementariska föreskrifter, måste underkasta sig innan lån kunde erhållas, hade denna lånefond icke så allmänt anlitats, som önskligt vore. Lån utlemnades endast till torrläggningen, men detta utgjorde i många fall icke halfva odlingskostnaden, och till följd häraf jemte det att låntagaren nu vore skyldig att erlägga fyra och en half procent årlig ränta från den dag lånet utlemnades, blefve många odlingsföretag icke påbörjade.

Men om staten lemnade jordbruket litet mera hjälp genom att nedsätta räntan för utlemnade odlingslån till fyra procent samt att låntagaren befriades för att erlägga ränta under den tid, som åtginge för odlingsarbetet, hvilket alltid behöfde tre år, hvarefter låntagaren borde erlägga fyra procent årlig ränta jemte årlig amortering, såsom för nuvarande odlingslån vore föreskrifvet, skulle genom en sådan förändrad ränteberäkning jordbruket betydligt förbättras genom det att stora fält, som nu vore vattendränkta och lemnade endast ett klen bette eller i bästa fall ett dåligt starrhö, då skulle blifva torrlagda och odlade, så att der kunde frambringas rika skördar af spanmål och foderväxter.

Som staten hade förmånsrätt för utlemnade odlingslån, kunde sta-

ten ingenting förlora, men stora fördelar skulle vinnas så väl för det allmänna som för den enskilde jordbrukaren, om Riksdagen och regeringen bifölle hvad motionären här framställt.

Motionären föresloge därför, att Riksdagen måtte besluta, att lån, som utlemnades af odlingslånefonden till torrläggning af sankta trakter och odlingsföretag, skulle vara räntefria de tre första åren och att der- efter skulle erläggas fyra för hundra årligen samt årlig amortering, såsom hittills vore föreskrifvet, samt att äldre lån i denna fond blefve i afseende på ränteberäkning likställda med nya lån, eller fyra för hundra.

Hvad nu först beträffar motionärernas yrkande om nedsättning af räntan å lån ur odlingslånefonden från $4\frac{1}{2}$ till 4 procent, vill utskottet erinra, att dessa lån utlemnas från statskontoret, som dertill erhåller medel dels genom inflytande annuiteter å äldre odlingslån, dels från riksgäldskontoret, hvilket enligt §§ 14 och 15 af det därför senast utfärdade reglemente har att i mån af behof till fonden öfverlemna medel till så stort belopp, som jemte de till fonden ingående annuiteterna kunde erfordras till fyllande af högst en million kronor årligen. För den ränteutgift, som genom berörda medels öfverlemnande till fonden förorsakas riksgäldskontoret, skall kontoret af fonden erhålla godtgörelse.

De belopp, som med anledning häraf hittills af riksgäldskontoret till fonden levererats, utgöra enligt fullmäktiges berättelse till innevarande års Riksdag 2,149,850 kronor 7 öre, nemligen:

för år 1885	kr.	503,839: 34
» » 1886	»	824,315: 26
» » 1887	»	821,695: 47
		<hr/>
	kr.	2,149,850: 07

hvarjemte för år 1888 på riksgäldskontoret anvisats 525,505 kronor 84 öre, hvaraf dock ännu icke något blifvit lyftadt.

Den ränta, statskontoret har att för ifrågavarande försträckningar till fonden godtgöra riksgäldskontoret, är för närvarande och tills vidare bestämd till fyra procent.

I fråga om denna räntefot tillåter sig utskottet att ur ett af fullmäktige i riksgäldskontoret till statsutskottet vid 1889 års riksdag afgifvet yttrande öfver herr Bergendahls då i ämnet väckta motion här anföra följande:

»Hvad beträffar den ränta af fyra procent, som riksgäldskontoret å sina försträckningar till fonden för närvarande åtnjuter, anföres visserligen i motionen, att svenska statsens från innehafvarens sida oupp-

sägbara 3,6 procent obligationer, med hvilkas utsläppande afsetts, bland annat, beredande af medel till samma försträckningar, blifvit under sistlidna år försålda af riksgäldskontoret till pari kurs. Denna uppgift är dock, på sätt af fullmäktiges berättelse till innevarande Riksdag inhemtas, riktig endast beträffande ett jemförelsevis obetydligt belopp; hvar emot för dem af ifrågavarande obligationer, hvilka, hufvudsakligen för odlingslånefondens räkning, först utsläpptes, endast 96 procent erhöles; hvartill kommer, att en dylik upplåning ej alltid kan så afpassas eller lånebeloppens återbetalning så på förhand beräknas, att icke möjligen någon ränteförlust kan uppstå.

Till följd häraf och med erinran att, om än vid blifvande obligationsförsäljning för ifrågavarande ändamål medel för odlingslånefondens räkning möjligen må kunna anskaffas till lägre ränta än hittills, sådant likväl icke kan verka till minskning i den ränta, som bör riksgäldskontoret godtgöras å de belopp, som redan blifvit af kontoret till fonden förskjutna, kunna fullmäktige beträffande den remitterade motionen ur riksgäldskontorets synpunkt ej afgifva annat yttrande, än att de ej skola underlåta att nedsätta räntefoten å de till odlingslånefonden hädanefter utgående förskott, i den mån riksgäldskontorets upplåning för ändamålet dertill gifver anledning.»

I betraktande af hvad fullmäktige i riksgäldskontoret sålunda anført, och då skilnaden mellan den ränta, statsverket erlade å de upplånta medel, som för odlingslånefondens räkning till fonden levererades, och den ränta, som å lånen debiterades, syntes erforderlig för att betäcka dels det fem års ränteanstånd, som lånen förunnats, dels de med lånens förvaltning förenade kostnader m. m., ansåg sig statsutskottet vid 1889 års riksdag åtminstone för det närvarande ej kunna tillstyrka nedsättning i räntan å de från fonden utlemnade lån.

Af senaste båda revisionsberättelser om granskningen af riksgäldskontorets tillstånd och förvaltning samt af fullmäktiges i nämnda kontor berättelse till nu församlade Riksdag inhemtas, att de kurser, statens 3,6 procent obligationer vid försäljning betingat, äro:

år 1887	96	%	för obligationer å.....	kr.	2,287,000: —
	97	%	»	»	1,000,000: —
	98	%	»	»	702,000: —
år 1888	98 ¹ / ₂	%	»	»	480,000: —
	98 ³ / ₄	%	»	»	95,000: —
	98 ⁸ / ₁₀	%	»	»	100,000: —
Transport kr.					4,664,000: —

				Transport kr.	4,664,000: —
år 1888	{	99	% för obligationer å.....	»	2,603,000: —
		99 ¹ / ₂	% »	»	2,708,000: —
		100	% »	»	25,000: —
år 1889	{	100	% »	»	4,291,000: —
		100 ³ / ₄	% »	»	3,259,500: —
år 1890		100 ³ / ₄	% »	»	25,000: —
					kr. 17,575,500: —

Utskottet är vidare i tillfälle att meddela, att den svenska mosskulturforeningen hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhållit, att Kongl. Maj:t täcktes till Riksdagen aflåta nådig proposition om nedsättande af räntan å lån från odlingslånefonden till fyra procent. Efter nådig remiss hafva yttranden öfver denna ansökning afgifvits af, bland andra, kongl. statskontoret och fullmäktige i riksgäldskontoret.

Statskontoret har hufvudsakligen anfört: att den ränta, som riksgäldskontoret beräknade för derifrån lemnade försträckningar till fonden, uppginge till 4 procent, och att de tillgångar, som dessutom inflöte till fonden, eller annuiteterna å andra odlingslån, jemväl syntes bära lemna en ränteinkomst ej understigande 4 procent; att låntagarne åtnjöte den förmånen, att ränta å odlingslån icke behöfde erläggas under de fem första åren från lånets första lyftningsdag, utan lades räntan vid de fem årens slut till den beviljade lånesumman; att, med anledning häraf och då det icke kunde undvikas, att oförräntade behållningar å fonden inestode, nödigt vore, att fonden erhöle något högre ränta, än den fonden sjelf hade att erlägga; samt att det derjemte syntes tvifvelaktigt, om man än vidare kunde påräkna att erhålla penningar till den låga räntefot, hvaremot under senare tiden penningar lemnats vid upplåning mot fullgod säkerhet.

Fullmäktige i riksgäldskontoret förmålde i utlåtande af den 30 sistlidne januari, att, då det räntebelopp af 4 procent för år, som fonden hade att till riksgäldskontoret erlägga å de till densamma lemnade försträckningar, kunde antagas motsvara den ränteutgift, kontoret måste erlägga för de medel, som för fondens räkning till och med år 1888 upplånats, jemte den ränteförlust riksgäldskontoret fått vidkännas, intill dess medlen kunnat för det afsedda ändamålet användas, fullmäktige, så länge nuvarande föreskrifter angående fonden gälde, icke kunde undgå att beräkna nämnda ränta å de medel, hvilka af riksgäldskontoret hittills öfverlemnats till fonden; att deremot — enär af riksgäldskontorets från innehafvarens sida ouppsägbara 3,6 procent obligationer un-

der sistlidna år ett större belopp försålts till sådan kurs, att den ränteutgift, som af denna upplåning förorsakades riksgäldskontoret, icke uppginge till 4 procent — räntan å de medel, hvilka i den närmaste framtiden komme att försträckas fonden, kunde sättas till något lägre belopp; men att, då det ej med visshet kunde antagas, att kontoret framdeles skulle blifva i tillfälle att på lika fördelaktiga vilkor som under sistlidna år anskaffa medel till fonden, fullmäktige i förevarande hänseende icke kunde afgifva annat yttrande, än att fullmäktige hade för afsigt att bestämma räntan å de belopp, som under innevarande år komme att till statskontoret för fondens räkning öfverlemnas, till $3\frac{3}{4}$ procent för år.

Enligt hvad utskottet inhemtat, har Kongl. Maj:t vid föredragning af berörda ärende funnit mosskulturföreningens framställning icke till någon vidare åtgärd föranleda.

Af hvad i det föregående blifvit anfördt finner utskottet det tydligen framgå, att räntan å de lån, hvilka hittills utlemnats från fonden, för närvarande icke kan nedsättas till 4 procent, utan att förlust för staten uppkommer. Hvad åter beträffar de lån, som kunna komma att hädanefter utlemnas, torde, äfven om för närvarande förefinnes anledning antaga, att en räntenedsättning i framtiden sannolikt skall kunna vidtagas, frågan likväl nu vara för tidigt väckt. Dels har nemligen den nuvarande låga allmänna räntefoten icke funnits så länge, att den kan antagas vara af mera stadigvarande natur, dels torde det få anses lämpligare att för räntenedsättningen afvakta en tidpunkt, då denna nedsättning kan tillgodokomma icke blott nya lån utan äfven de äldre.

Vid denna frågas bedömande bör för öfrigt icke lemnas ur sigte, att den ränta, som erlægges för lån ur odlingslånefonden, i verkligheten icke uppgår till den förskrifna, eller $4\frac{1}{2}$ procent. Den lånen ur nämnda fond beviljade förmån af fem års ränteanstånd medför nemligen, att den effektiva räntan å lånen understiger $4\frac{1}{2}$ procent, och skulle, om räntan bestämdes till blott 4 procent, antagligen nedgå till ett belopp, som, med hänsyn till de af såväl statskontoret som riksgäldskontoret omförmälda ränteförluster, ingalunda gäfvade staten ersättning för den ränteutgift, staten måste för lånemedlens anskaffande vidkännas.

På grund häraf anser sig utskottet icke böra för närvarande tillstyrka den begärda räntenedsättningen.

Hvad angår de yrkanden, som ytterligare innehållas i herr M. Anderssons motion, har utskottet funnit det tvifvelaktigt, huru vida motionären hemställt, att ur odlingslånefonden måtte beviljas lån icke

blott, såsom nu eger rum, för torrlägningsarbetet utan äfven för sjelfva odlingen. Afser motionen en sådan ändring i nu gällande föreskrifter angående nämnda fonds användning, anmärker utskottet, att ett dylikt stadgande skulle stå i bestämd strid mot de åsigter, Riksdagen hyste vid odlingslånefondens bildande år 1883 och hvilka åsigter funnit uttryck i samma års Riksdags skrifvelse till Konungen angående, bland annat, lånunderstöd för odling af sankta trakter. Sedan Riksdagen i berörda skrifvelse uttalat den mening, att Riksdagen funnit det vara af vigt, att staten verksammare än dittills befrämjade odlingsarbetet i landet, men att vid de åtgärder, hvilka staten derutinnan kunde vilja vidtaga, en viss försigtighet torde vara af nöden, yttrar Riksdagen vidare:

»I detta hänseende synes det i främsta rummet vara nödvändigt att undvika sådana mått och steg, som skulle kunna leda till en konstlad företagsamhet i större omfång eller med större hastighet, än som vore med en sund ekonomisk utveckling förenliga.

Riksdagen kan, med hänsyn härtill, ej annat än biträda den af Eders Kongl. Maj:t uttalade åsigt, enligt hvilken lån bör lemnas till belopp, som motsvarar endast kostnaden för torrläggningen, men icke kostnaden för den egentliga odlingen. Det kan visserligen vara möjligt, att med denna begränsning månget odlingsarbete, som eljest skulle företagits, ej så snart kommer till utförande, men detta förhållande synes vida att föredraga framför möjligheten deraf, att staten genom en allt för långt gången uppmuntran skulle i affärsföretag inleda enskilde, som saknade utväg att sjelfva anskaffa medel till den rent produktiva delen af arbetet. Om staten på sådant sätt lemnade hela det erforderliga förlaget, skulle ock lätteligen häraf kunna blifva en följd, att de vidsträckta, odlingsbara mossarne af förvärfsbegäret gjordes till föremål för en öfverspekulation, så mycket vådligare, som den kunde bedrivas i ett ovanligt vidsträckt omfång, och hvilken med deraf följande reaktion i längden ej kunde vara nyttig hvarken för jordegarnen, för det ekonomiskt sunda, efter omsorgsfull pröfning beslutade odlingsarbete, hvilket staten vill befrämja, eller för landet och dess näringar i det stora hela.

Annorlunda blir naturligtvis förhållandet, och vida mindre skäl att befara förhastade företags påbörjande förefinnes, om, i enlighet med Eders Kongl. Maj:ts förslag, det öfverlemnas åt den enskildes omtanke att anskaffa medlen till sjelfva odlingen. Nödig hänsyn till in-teckningshafvarnes säkerhet synes ock, på sätt här nedan sägs, påkalla, att lånebeloppet inskränkes till vattenaflednings- och afdikningskostnaden».

Då de skäl, 1883 års Riksdag anförde emot låneunderstödens utsträckande äfven till odlingsarbetet, synas utskottet fortfarande ega full giltighet, samt det af motionären föreslagna medgifvandet af tre års räntefrihet för lånen är en åtgärd, som torde kunna till sin verkan jemföras med en utsträckning af lånen, har utskottet icke kunnat biträda hvad herr M. Andersson i sin motion föreslagit.

Utskottet hemställer,

att herrar C. G. Bergendahls och M. Anderssons ifrågavarande motioner icke må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 21 april 1890.

På statsutskottets vägnar:

Gustaf Sparre.

Reservationer:

af herrar *L. Jönsson, J. Jonsson* och *L. F. Odell.*
